

فصل ۲

ساختمان واژه

نکته‌ی (۱):

تک‌واژه وابسته (وند)	تک‌واژه آزاد		ساختمان واژه (غیر فعل)
-	۱	ساده	
-	$۲ \leq$	مرکب	
$۱ \leq$	۱	مشتق	
$۱ \leq$	$۲ \leq$	مشتق - مرکب	

مثال: ساختمان واژه‌های زیر را مشخص کنید.

گلستان ← مشتق	وادار ← ساده	برابر ← مشتق - مرکب
بوستان ← مشتق	ناودان ← ساده	سراسر ← مشتق - مرکب
قلمرو ← مرکب	ساریان ← ساده	سر سرا ← مرکب
شهریار ← مرکب	دستگاه ← ساده	گوارا ← مشتق
کوزه‌گری ← مشتق	شیرین ← ساده	سده ← مشتق
یاغی‌گری ← مشتق	نامه‌رسان ← مرکب	هویت ← ساده
بهره ← ساده	صمیمی ← مشتق	ناباب ← مشتق
ساقه ← مشتق	پفک ← مشتق	بیابان ← ساده
بستی ← مشتق	همایش ← مشتق	دبستان ← ساده
برومند ← مشتق	چشمه ← مشتق	دیوانه ← ساده
روان ← مشتق (به معنی جاری) / ساده (به معنی روح)		دیوار ← ساده

* تمامی کلمات مثال (۱)، در جدول مثال‌های بحث تک‌واژه و واژه آورده شده است (رجوع شود به صفحات

۵، ۶، ۷، ۸، ۹ و ۱۰)

نکته‌ی (۲):

کلمات دارای «ال»، «تئوین» و «حروف جر» در فارسی شبه ساده محسوب می‌شوند.

مثال: ساختمان واژه‌های زیر را مشخص کنید.
عموماً ← شبه ساده / امیرالمؤمنین ← شبه ساده / عن قریب ← شبه ساده

نکته‌ی (۳):

تک‌واژه‌های تصریفی، تأثیری در ساختمان واژه ندارند.
این تک‌واژه‌ها برای غیر فعل عبارتند از:
علائم جمع سالم / ی نکره / تر / ترین

مثال: ساختمان واژه‌های زیر را مشخص کنید.
درختان ← ساده («ان» تصریفی است، «درخت» ساده است)،
میزهایی ← ساده («ها» و «ی نکره» تصریفی هستند، «میز» ساده است)،
بدترین ← ساده («ترین» تصریفی است، «بد» ساده است)،
شکوهمندتر ← مشتق («تر» تصریفی است، «شکوهمند» مشتق است)،
بلندتر ← ساده («تر» تصریفی است، «بلند» ساده است).
مثال: ساختمان واژه‌های زیر را بررسی کنید.

واژه	ساختمان	تجزیه	توضیح	نظر کتاب در صفحه‌ی
دستبند	مرکب	دست + بند ← اسم + اسم	می‌شد این واژه را «اسم + بن» نیز گرفت ولی کتاب نگرفته است. هم‌چنین است واژه‌های گردن‌بند، کمر‌بند، شب‌بو.	۱۲۳
تختِ خواب	مشتق - مرکب	تخت + + خواب ← اسم + وند + اسم	کتاب در این ترکیب «خواب» را اسم گرفته است نه «بن». («رختِ خواب» هم، همین‌طور است).	۱۷۳
کشت و کشتار	مشتق - مرکب	کشت + و + کشتار ← اسم + وند + اسم (البته کشتار، کشت + ار، است یعنی جمعاً یک اسم است)	کتاب «کشت» را اسم گرفته است نه «بن».	۱۷۳

واژه	ساختمان	تجزیه	توضیح	نظر کتاب در صفحه‌ی
دوربین	مرکب	دور + بین ← صفت + بن	کلمه‌ی دوربین هم «اسم» است هم «صفت» (چرا که دو نوع دوربین داریم).	
هنرپیشه	مرکب	هنر + پیشه ← اسم + اسم		
کردار	مشتق	کرد + ار ← بن + وند	«بن ماضی + ار» اسم می‌سازد اما استثناء از این فرمول چند صفت هم داریم: گرفتار، برخوردار، خواستار، مردار، خریدار، پذیرفتار، نمودار، ...	۱۴۴
بررسی	مشتق-مرکب	بر + رس + ی ← اسم + بن + وند	کتاب در این واژه «بر» را یک کلمه و تک‌واژه آزاد گرفته است.	۹۲
بالا بلند	مرکب	بالا + بلند ← اسم + صفت	«بالا» اگر معنی «قد» بدهد اسم است.	
بلندبالا	مرکب	بلند + بالا ← صفت + اسم	یعنی بلندقد	
سوزناک	مشتق	سوز + ناک ← اسم + وند	«سوز» اسم به حساب آمده، همچنین است: «ترسناک»	۱۴۶
شهبوار	مشتق	شه + وار	به معنی شاهانه	
خسته	مشتق	خست + ه	«خست» بن ماضی مصدر «خستن» به معنی مجروح کردن است.	

مثال: ساختمان واژه‌های زیر را مشخص کنید:

- گلبن ← مرکب (گل + بن)؛ یعنی بُن گل، بوته‌ی گل
- گوشواره ← مشتق (گوش + واره)
- گلزار ← مشتق
- علی‌وار ← مشتق (علی + وار)
- گلنار ← مرکب (گل + انار: شکوفه‌ی درخت انار)
- دادستان ← مرکب («ستان» بن مضارع ستاندن است.)
- گلشن ← ساده (پسوند «شن» امروزه متروک است.)
- هنرستان ← مشتق («ستان» پسوند مکان است.)
- گلاب ← مرکب
- ریاضی‌دان ← مرکب («دان» بن مضارع دانستن است.)
- پسرعمو ← مرکب
- قلمدان ← مشتق («دان» پسوند مکان است.)
- پسرعمو ← یک واژه نیست بلکه یک گروه است. (پسر ← ساده، عمو ← ساده)
- شکنبه ← ساده (یعنی سیرابی!)
- پسوند ← مرکب (کلمه‌ی «وند» تک‌واژ آزاد است.)
- زیبا ← مشتق («زیب» بن مضارع زیبایی به معنی آرایش کردن و برانزده بودن است.)
- بهره‌گیری ← مشتق - مرکب
- مهوش ← مشتق («وش» پسوند شباهت است.)
- بهره‌وری ← مشتق (بهره + ور + ی)
- طلاق‌دیس ← مشتق («دیس» پسوند است.)
- بهره‌برداری ← مشتق - مرکب
- میکده ← مشتق («کده» پسوند است.)
- بهره‌بری ← مشتق - مرکب
- غمناک ← مشتق («ناک» پسوند است.)
- بهره‌مندی ← مشتق
- خوراک ← مشتق («اک» پسوند است.)
- سنگین ← مشتق (سنگ + ین)
- سایه‌سار ← مشتق («سار» پسوند است.)

ساختنمان واژه

سؤالات چهار گزینه‌ای

- ۱۹۲ ◀ در منظومه‌ی زیر، به ترتیب چند واژه‌ی مشتق، مرکب و مشتق - مرکب، وجود دارد؟ (سراسری ریاضی - ۹۵)
- «من به بی‌سامانی / باد را می‌مانم / من به سرگردانی / ابر را می‌مانم / قصه‌ی بی‌سروسامانی من / باد با برگ درختان می‌گفت / باد با من می‌گفت: / چه تهیدستی، مرد / تو به تنهایی من خوشبختی / من به زیبایی تو غمگینم»
- (۱) سه، دو، سه (۲) سه، چهار، دو (۳) چهار، دو، دو (۴) چهار، چهار، سه
- ۱۹۳ ◀ «واژه‌های مرکب» در کدام عبارت بیش‌تر است؟ (سراسری تجربی - ۹۵)
- (۱) گفتم: جهان‌آفرین، در این دنیای پر فریب، برای هر زهری، پادزهری آفریده و برای هر نعمتی، آسیبی.
(۲) نزدیک چهارراه فردوسی، پیرمرد سنگینی بلند قد و درشت استخوان و سرخ رو، با ریش کم پشت، به امید ترخم می‌نشیند.
(۳) کم‌کم رنگ دلبرم گلگون و صدایش بلند و لرزان شد. من می‌دانم که بیچاره از بالای حسادتِ گلوگیر شده، از درد غصه فریاد می‌زد.
(۴) مثل همیشه، خندان و سرحال و خوشرو، اما بدون این که متوجه باشد گاهی نگاهش به نقطه‌ای دوردست خیره می‌شد.
- ۱۹۴ ◀ ساختمان کدام گروه از واژه‌ها، همگی یکسان است؟ (سراسری خارج کشور - ۹۵)
- (۱) ناخلف - نامنظم - ناگذر - ناتوان
(۲) شیشه‌گری - وحشی‌گری - رویگری - منشی‌گری
(۳) سالانه - بچگانه - جانانه - شبانه
(۴) آلودگی - خانگی - همیشگی - پیوستگی
- ۱۹۵ ◀ اجزای ساختمان کدام واژه‌ها به ترتیب، معادل (دهش - نامنظم - زیرنویس - آبرفت) است؟ (سراسری ریاضی - ۹۴)
- (۱) روش - ناشکر - زیربنا - خداپسند
(۲) نگارش - ناتمام - دورنما - دست فرسود
(۳) کنش - نادر - پیش‌پرده - دست پخت
(۴) آرامش - نادرست - دست بوس - سرنوشت
- ۱۹۶ ◀ ساختمان کدام گروه از واژه‌ها به ترتیب معادل «ناسپاس - منشی‌گری - روزانه - کشتار» است؟ (سراسری تجربی - ۹۴)
- (۱) نافرمان - صوفی‌گری - مردانه - دیدار
(۲) ناشناس - یاغی‌گری - محرمانه - گرفتار
(۳) نامعلوم - خوالیگری - شکرانه - برخوردار
(۴) نارس - آهنگری - شبانه - شنیدار
- ۱۹۷ ◀ در متن زیر به ترتیب چند واژه‌ی «مشتق»، «مرکب» و «مشتق - مرکب» وجود دارد؟ (سراسری زبان - ۹۴)
- «بهار، صاحب کتاب «سبک‌شناسی» سبک را به سه نوع تقسیم می‌کند. این تقسیم‌بندی مورد تأیید ادبای دیگر قرار می‌گیرد. اما چون ملاک اصلی آن طرز بیان و کاربرد برخی عناصر شعری است و در آن عناصر بنیادی شعر و احوال نفسانی شاعر و درون مایه‌ی اثر مورد توجه قرار نگرفته است، برای شناخت شعر کافی نیست»
- (۱) پنج، دو، دو (۲) پنج، سه، سه (۳) چهار، دو، سه (۴) چهار، دو، دو

۱۹۸ ◀ از میان واژه‌های زیر، ساختمان چند واژه از «اسم + بن مضارع + پسوند» درست شده است؟
«دلسوزی، خویشتن طلبی، پدرخوانده، چاره‌اندیشی، کارگزاران، سرگردانی، طبقه‌بندی، سخن
پراکنی، آینه‌بندان، شناسنامه، احوالپرسی»
(سراسری هنر - ۹۴)

(۱) هفت (۲) هشت (۳) نه (۴) ده

۱۹۹ ◀ در کدام ابیات «واژه‌ی مرکب» وجود دارد؟

(الف) هرکه از تقدیر دارد ساز و برگ لرزد از نیروی او ابلیس و مرگ
(ب) جبر، دین مرد صاحب همت است جبر مردان از کمال قوت است
(ج) ای که گویی بودنی این بود شد کارها پایند آیین بود، شد
(د) من ندارم طاقت آن تاب آن کان فزون آمد ز کوشش‌های جان
(ه) کم نگاهان فتنه‌ها انگیختند بنده‌ی حق را به دار آویختند
(۱) الف، ب، ج (۲) الف، ج، ه (۳) ب، ج، ه (۴) ب، ج، د

۲۰۰ ◀ همه‌ی واژه‌های گزینیه‌ی ..... اسم‌هایی هستند که از (صفت +وند) ساخته شده‌اند.
(سراسری ۹۳ - هنر)

(۱) خودخواهی، زیاده‌طلبی، فرش فروشی، آینه‌بندان (۲) اسم‌نویسی، دانشجویی، خدانشناس، ناجوانمرد
(۳) زیاده‌خواهی، خزانه‌داری، زبان نفهم، ناخوشایند (۴) ناسپاسی، سربازگیری، دست به عصا، ناخودآگاه

۲۰۱ ◀ با توجه به ساختمان واژه‌ها، نمونه‌های مقابل کدام گزینه، تماماً درست است؟
(سراسری ۹۳ - انسانی)

(۱) بن + وند + بن ← صفت (دانشجو، کارآموز، زد و بند)
(۲) بن + وند + بن ← اسم (گفت‌وگو، دانش‌پژوه، کشت و کشتار)
(۳) اسم + وند + اسم ← قید (سراسر، گوش به زنگ، سر تا پا)
(۴) وند + صفت مرکب ← صفت (ناجوانمرد، بی‌انتهای، ناشکیبا)

۲۰۲ ◀ تعداد واژه‌های مشتق، مرکب و مشتق-مرکب، در متن زیر، به ترتیب کدام است؟
(سراسری ۹۳ - انسانی)

«خط هر قدر هم زیبا و چشم‌نواز باشد، همین که از لطف معنی و عمق اندیشه دور باشد، بیننده‌ی
کاردان را به خوب جلب نمی‌کند و اگر هم جلب نظر کند، بی‌شک کوتاه و سطحی خواهد بود. از این رو
خوشنویس پیش از آن که قلم را به قصد خوشنویسی به دست گیرد، متنی دلنشین را می‌جوید.»
(۱) پنج، چهار، یک (۲) پنج، پنج، یک (۳) شش، پنج، دو (۴) شش، چهار، یک

۲۰۳ ◀ واژه‌های قافییه در همه‌ی ابیات به جز بیت ..... «مشتق» است.
(سراسری ۹۲ - ریاضی)

(۱) به یوسف چون رسد جویای یوسف می‌شود ساکن وصال افزون کند شوق طلبکار معانی را
(۲) خطر از سبزه‌ی بیگانه بیش از زهر می‌باشد جمال آشنا رویان گلزار معانی را
(۳) لسی خاموش تر از گوش صدف آماده می‌باید طلبکار وصال دُر شهبوار معانی را
(۴) ندارد بهره‌ای از حسن معنی چشم صورت‌بین به هر آینه‌ی منماید دیدار معانی را

۲۰۴ ◀ در کدام گزینه از ترکیب (صفت + اسم)، تماماً صفت به دست می‌آید؟
(سراسری ۹۲ - تجربی)

(۱) خوب چهره، بدبخت، تنگ دست، خوش‌حال، نوپا
(۲) خوش برخورد، چهل ستون، سفیدپوست، سه تار، زیردست
(۳) بزرگداشت، بالادست، بلند بالا، بزرگ مهر، نخست‌وزیر
(۴) سیاه چادر، زیردست، تنگ حوصله، نوزاد، زیر گذر

۲۰۵ ◀ در عبارت «بر لبان تیره‌ی افق لبخندی از نور شکفت و از ستیغ کوه، آفتابی زردگون زبانه کشید و پاره‌های رعب‌آور شب را به دوردستها سوق داد و بر حرای جاهلیت سیاه من پر تو سبز الهامی بازتابید، و موجی جان پرور مرا دربرگرفت. من در برابر شکوه بی‌بدیل آفتاب متحیر شدم تا این لحظات نورانی پایان یافت.» به ترتیب چند واژه‌ی مشتق و چند واژه‌ی مرکب وجود دارد؟

(سراسری ۹۲ - زبان)

۱) پنج - چهار   ۲) شش - پنج   ۳) پنج - شش   ۴) شش - سه

۲۰۶ ◀ در کدام بیت، واژه‌ی مرکب بیش‌تر از ابیات دیگر وجود دارد؟

۱) غنچه‌ی گلبن وصلم از نسیمش بشکفت مرغ خوشخوان، طرب از برگ گل سوری کرد
 ۲) به نیم شب اگر آفتاب می‌باید ز روی دختر گل‌چهر رز نقاب انداز
 ۳) هرکجا آن شاخ نرگس بشکفت گلرخانش دیده نرگس‌دان کنند
 ۴) نه من سبکوش این دیر رندسوزم و بس بسا سرا که در این کارخانه سنگ و سبوست

۲۰۷ ◀ در متن زیر به ترتیب چند واژه «مشتق، مرکب و مشتق - مرکب» وجود دارد؟ (سراسری ۹۲ - انسانی)

«بهار، فصل خوش و معتدلی بود. ده از سکوت زمستانی خود بیرون می‌آمد. پرنده‌ای روی تیره‌های بادگیر می‌نشست و آواز می‌خواند و من برای رسیدن میوه‌ی درختان روز شماری می‌کردم. مرغ مدام با نوای خستگی‌ناپذیر صدا می‌داد، بهار شوریده حالش کرده بود.»

۱) دو، یک، دو   ۲) دو، دو، سه   ۳) سه، دو، سه   ۴) سه، یک، سه

۲۰۸ ◀ ساخت دستوری مقابل کدام گروه کلمات، نادرست است؟

۱) خنده، آسایش، ستیزه، نگرش = بن مضارع + پسوند ← اسم
 ۲) گلستان، شامگاه، لاله‌زار، نمکدان = اسم + پسوند ← اسم
 ۳) ثروتمند، پهناور، سوزناک، بارور = اسم + پسوند ← صفت
 ۴) امیدوار، شاه‌وار، جشنواره، گوش‌واره = اسم + پسوند ← صفت

۲۰۹ ◀ مراحل تجزیه‌ی همه‌ی واژه‌ها به استثنای ..... به عناصر سازنده‌ی آن‌ها، درست است.

(سراسری ۹۱ - ریاضی)

۱) وابستگی ← (وابسته + ی) ← (وا + بست) ← (بست + ه)
 ۲) دانشجویی ← (دانشجو + یی) ← (دانش + جو) ← (دان + ـِ ش)
 ۳) ناخودآگاهی ← (ناخودآگاه + ی) ← (نا + خودآگاه) ← (خود + آگاه)
 ۴) پژوهشگری ← (پژوهشگر + ی) ← (پژوهش + گر) ← (پژوه + ـِ ش)

۲۱۰ ◀ مفعول، در کدام عبارت «اسم مشتق» است؟

۱) دشت، سینه‌ی وسیع و داغش را در برابر ورزش نسیم ملایمی قرار داده بود.
 ۲) مثل این بود، که رشته‌های ناگستنی قلب رزمندگان را به هم پیوند می‌داد.
 ۳) شیبه‌ی چند اسب بی‌شکیب، سکوت آن دشت بیکران را در هم می‌شکست.
 ۴) همه، آن مرد بزرگوار را دیدند که ابروان سفیدش، دیدگان کم فروغ او را پوشانده است.

۲۱۱ ◀ در متن زیر به ترتیب چند واژه‌ی مشتق، مرکب و مشتق - مرکب یافت می‌شود؟ (سراسری ۹۱ - انسانی)

«نویسنده در این داستان کوتاه، روح عدالت خواهی و اعتراض به استبداد اربابان و دولت خودکامه را در سیمای دهقانی شورشی به تصویر می‌کشد. درگیرودار این نبرد و پیکار مأموران ابتدا همسرش را می‌کشند و سپس او را دستگیر می‌کنند. این داستان بیانگر واقعیت‌هایی تلخ از اوضاع اجتماعی عصری است که هنرمندانه توصیف شده است.»

۱) هشت، یک، سه   ۲) هفت، یک، سه   ۳) شش، دو، دو   ۴) هفت، دو، دو

۲۱۲ ▶ در متن «ایرج افشار، نویسنده و پژوهشگر پرکار معاصر، علاوه بر آثار تحقیقی چون فهرست مقالات فارسی و راهنمای تحقیقات ایران، سفرنامه‌هایی دارد که حاصل گشت و گذار وی به چهار گوشه‌ی جهان است.» به ترتیب چند واژه‌ی مشتق، مرکب و مشتق- مرکب یافت می‌شود؟

(سراسری ۹۰- ریاضی)

(۱) چهار- سه- دو (۲) چهار- دو- دو (۳) پنج- دو- یک (۴) پنج- سه- یک

۲۱۳ ▶ در میان واژه‌های (دستگاه، پگاه، پارچه، کلوچه، زمستان، دیوار، خاندان، ناودان، تهمینه، ساریان، گفتار، آمیزه، دردمند، بهاره، دوپهلو، مدادپاک‌کن، گلاب‌پاش، کمانک، رفتن، ناخودآگاه، سرتاپا، سه‌گوشه) به ترتیب چند واژه‌ی ساده، مشتق، مرکب و مشتق- مرکب وجود دارد؟

(سراسری ۹۰- تجربی)

(۱) هشت، هفت، چهار، سه (۲) نه، هفت، سه، دو
(۳) ده، شش، سه، سه (۴) یازده، چهار، چهار، دو

۲۱۴ ▶ در عبارت «به فضل و عنایت الهی و تحمل رنج مدام و پرهیز از حظوظ و تمتعات مشروع و با مایه گذاشتن دو گوهر بی‌عوض جان و جوانی خویش بر سر عرض خزاین گران‌بهای فکری ایرانیان و تدریس سلامت برانداز، اندک استیلا و اشرافی بر نکات و دقایق زبان و ادب فارسی برای راقم سطور حاصل گردیده است.» به ترتیب چند واژه‌ی مشتق، مرکب و مشتق- مرکب وجود دارد؟

(سراسری ۹۰- زبان)

(۱) شش- یک- دو (۲) پنج- یک- دو (۳) شش- دو- دو (۴) هفت- دو- یک

۲۱۵ ▶ در کدام عبارت هر سه نوع اسم‌های مشتق، مرکب و مشتق مرکب وجود دارد؟ (سراسری ۹۰- هنر)

(۱) بی‌تردید، نقدنویس و سبک‌شناس، هر چه با ادبیات و نقد ادبی کشورهای دیگر آشناتر باشد، کارش با ارزش‌تر است.

(۲) برای نقد در سبک‌شناسی و تاریخ ادبیات و فنون ادبی علاوه بر برخورداری از ذوق سلیم و انصاف باید اصولی را هم رعایت کرد.

(۳) اگر معیار نقد ادبی محدود شود، سخن‌سنجی و نقد، کاری بسیار آسان خواهد شد و هر جوان بی‌مایه‌ای می‌تواند شاعر و ناقد ادبی شود.

(۴) نقدنویسان و دست‌اندرکاران شعر و ادب، به نقد شعر و ادبیات فارسی دست زده و درس نخوانده، مسأله آموز صد مدرس شده‌اند.

۲۱۶ ▶ در متن: «حسن شرافتمندی، مناعت، میهن دوستی، عدم اطاعت از زور و سرکشی در برابر ستمگری و اهمیت جانبازی، رادمردی و آزادی در سراسر شاهنامه‌ی فردوسی به بهترین وجه یافت می‌شود.»

(سراسری ۹۰- انسانی)

به ترتیب چند واژه‌ی «مشتق، مرکب و مشتق- مرکب» وجود دارد؟

(۱) شش- یک- هفت (۲) شش- دو- شش (۳) پنج- یک- شش (۴) پنج- یک- هفت

۲۱۷ ▶ در بین واژه‌های زیر، ساختمان چند واژه به ترتیب، از «صفت + اسم + وند» تشکیل شده است؟ «نوآموزی، چهارراه، هیچ کاره، تازه وارد، رنگین کمان، هزارساله، سرخگون، دادگستری، سه پایه، دورافتاده.»

(سراسری ۹۰- انسانی)

(۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

۲۱۸ ▶ وابسته‌ی مضاف‌الیه در کدام عبارت «مشتق - مرکب» است؟

(سراسری ۸۹- ریاضی)

(۱) اهداف کلی آموزش زبان فارسی در مقاطع تحصیلی مختلف

(۲) مطالعه‌ی کتب درسی و آشنایی با مسائل و موضوعات آن

(۳) بهترین و مناسب‌ترین تشخیص واحدهای زیر زنجیری گفتار

(۴) نگرش عمیق و مثبت به موضوعات ارائه شده‌ی کتاب

۲۱۹ ◀ در کدام گزینه، همه‌ی واژه‌های مرکب، در حقیقت فشرده‌ی یک جمله‌ی سه جزئی با مفعول است؟

(سراسری ۸۹- تجربی)

- (۱) گلاب‌پاش- مداد پاک‌کن- گل‌گیر- قلم تراش (۲) لاک پشت- چهار راه- دست برد- نوروژ
(۳) درازدست- مادرزن- آب‌کش- کتاب‌خانه (۴) مهمان‌سرا- رهاورد- کارکرد- بنیان‌گذار

۲۲۰ ◀ در عبارت: «زمان ما نیز، عصر دانشوران خبیر و دل آگاه در قلمرو مطالعات تخصصی است و ادبیات هم چون دیگر دانش‌ها، امروز به شاخه‌های گوناگون و رشته‌های متعدد و مستقل دقیق به صورتی تقسیم شده است که هر یک به آسانی می‌تواند همه‌ی عمر کوتاهی را که نصیب هر یک از ماست ویژه‌ی خود سازد بدون آن که تشنگی‌مان را برای دست‌یابی به معرفت ژرف‌تر فرو نشاند.»

به ترتیب چند واژه‌ی مرکب و چند واژه‌ی مشتق- مرکب وجود دارد؟
(سراسری ۸۹- تجربی)

- (۱) دو- دو (۲) دو- سه (۳) سه- دو (۴) سه- سه

۲۲۱ ◀ در کدام عبارت وابسته‌ی مضاف‌الیه، «اسم مرکب» است؟

- (۱) استفاده از معانی عمیق و باریک و بیان احساسات شخصی
(۲) سروده‌های سرشار از نکته‌های بدیع و تأمل برانگیز شاعر
(۳) سروده‌های کوتاه و عمیق شاعر بزرگ و پرآوازه‌ی هندی
(۴) زندگی ویران شده و طعمه‌ی شراره‌های سیال آتشفشان

۲۲۲ ◀ در کدام گزینه، همه‌ی واژه‌های مرکب، در حقیقت فشرده‌ی یک جمله‌ی سه جزئی با مفعول است؟

(سراسری ۸۹- زبان)

- (۱) خدمتگزار- کتاب‌دار- خون‌بها- ریاکار (۲) سیاه‌سرفه- خاک‌انداز- نام‌آوا- افتخارآفرین
(۳) شیرفروش- انسان‌شناس- قیمت‌گذار- سرباز (۴) شاهنامه- سپاسگزار- دل‌سوز- زبان‌شناس

۲۲۳ ◀ در کدام گزینه، همه‌ی واژه‌های مرکب، در حقیقت فشرده‌ی یک جمله‌ی سه جزئی با مفعول است؟

(سراسری ۸۹- هنر)

- (۱) شب‌بو- کمربند- کتابخانه- نامه‌رسان (۲) شاهکار- شترمرغ- صندوق‌خانه- بزرگ‌سال
(۳) شب‌کلاه- روزمزد- کارخانه- خوش‌حال (۴) حق‌گزار- روان‌شناس- وطن‌خواه- هیجان‌انگیز

۲۲۴ ◀ در کدام عبارت وابسته‌ی مضاف‌الیه، «اسم مرکب» است؟

- (۱) منظومه‌های عالی غنایی در حوزه‌ی ادبیات عاشقانه‌ی ایران
(۲) قصاید شکوهمند شاعر قصیده‌سرای دربار سلطان محمود
(۳) تحمّل تلخی‌ها و سختی‌ها برای کامیابی عاشق دلسوخته‌ی مهجور
(۴) درون‌مایه‌ی داستان‌های داستان‌سرایان معاصر

۲۲۵ ◀ در کدام عبارت، وابسته‌ی مضاف‌الیه واژه‌ی «مشتق» است؟

- (۱) طنین قاطع و کُننده‌ی فرمان وحی در فضای درون من
(۲) نخستین صدای زنگ‌های این کاروان رحیل کرده به سوی حج
(۳) قناعت به حداقل ضرورت، لازمه‌ی رسیدن به اوج مراتب انسانی
(۴) اعتراض شاعر به مخالفان و بدگویان برای اثبات بی‌گناهی خویش

۲۲۶ ◀ در کدام گزینه، همه‌ی واژه‌های مرکب، در حقیقت فشرده‌ی یک جمله‌ی سه جزئی با مفعول هستند؟

(سراسری ۸۹- انسانی)

- (۱) گلاب، راه‌گذر، پر زور، بدگمان (۲) گاو‌صندوق، دست‌مایه، آلو بخارا، نی‌شکر
(۳) حق طلب، راهنما، تأسف انگیز، سخن‌شناس (۴) خوش‌حال، آرام‌بخش، زیرنویس، صورت‌حساب

۲۲۷ ◀ در عبارت: «دستیابی به دانشی در زمینه‌ی زبان و نقش‌های گوناگون آن جز از راه درس و کلاس و بهره‌یابی از معلّم و استمرار در فراگیری، امکان‌پذیر نیست.» به ترتیب چند واژه‌ی «مشتق»، «مرکب» و «مشتق - مرکب» وجود دارد؟
(سراسری ۸۸ - ریاضی)

(۱) دو - دو - سه (۲) سه - دو - سه (۳) سه - یک - سه (۴) چهار - یک - سه

۲۲۸ ◀ در متن: «یکی از زمینه‌های خیال‌انگیز شاهنامه، توصیف‌های استادانه‌ای است که سخن‌سرای بزرگ طوس از شب و روز و طلوع و غروب آفتاب به عمل آورده است و استاد طوس نه تنها حماسه‌پردازی تواناست بلکه نقّاشی زبردست و شاعری تشبیه‌آفرین نیز هست.» به ترتیب چند واژه‌ی مشتق و چند واژه‌ی مرکب وجود دارد؟
(سراسری ۸۸ - تجربی)

(۱) دو - پنج (۲) دو - شش (۳) سه - پنج (۴) سه - شش

۲۲۹ ◀ در عبارت: «گسترش آفاق احساس و اندیشه و پیوند با واقعیت‌ها و فراتر از همه‌ی این‌ها سبقت دادن و شفاف ساختن روح و فکر، شرط آفرینش آثار ماندگار و تأثیرآفرین است.» به ترتیب چند واژه‌ی «مشتق»، «مرکب» و «مشتق - مرکب» وجود دارد؟
(سراسری ۸۸ - زبان)

(۱) پنج - یک - دو (۲) پنج - دو - دو (۳) شش - یک - دو (۴) شش - دو - سه

۲۳۰ ◀ در عبارت: «در سرودن اشعار وصفی، محسوسات و تصویرنگاری شاعر و پیدایی صور خیال او نقش مهمی دارند. زیرا سراینده‌گان توانا به کمک نیروی تخیل بازآفرینی می‌نمایند و مثل نقّاشانی زبردست به تصویر می‌کشند.» به ترتیب چند واژه‌ی «مشتق»، «مرکب» و «مشتق - مرکب» یافت می‌شود؟
(سراسری ۸۸ - هنر)

(۱) پنج - یک - دو (۲) پنج - دو - دو (۳) شش - دو - یک (۴) شش - دو - دو

۲۳۱ ◀ در عبارت: «بسیاری از نویسندگان نکته‌سنج و ژرف‌نگر در سفر، به ثبت دیده‌ها و شنیده‌های خود در مورد مسائل گوناگون فرهنگی و اخلاقی و... پرداخته و از این ره‌گذر سفرنامه‌هایی ارزشمند به یادگار گذاشته‌اند.» به ترتیب چند واژه‌ی «مشتق»، «مرکب» و «مشتق - مرکب» یافت می‌شود؟
(سراسری ۸۸ - انسانی)

(۱) شش - سه - دو (۲) شش - چهار - یک (۳) هفت - سه - دو (۴) هفت - چهار - یک

۲۳۲ ◀ وابسته‌ی مضاف‌الیه، در کدام جمله «اسم مرکب» است؟
(سراسری ۸۸ - انسانی)

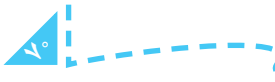
(۱) درختانی که شور جوانه زدن و شوق شکوفه بستن و امید شکفتن در نهاد ساقه‌شان می‌خشکد.
(۲) لطافت زیبایی گل در زیر انگشت‌های تشریح مصلحت‌بینان می‌پژمرد، آه که عقل این را نمی‌فهمد.
(۳) آری این سکوت مرموز و هراس‌آمیز کویر ایران است که در سایش بال‌های این پرنده‌ی شاعر سخن می‌گوید.
(۴) درختان بی‌باک صبور و قهرمان که علی‌رغم کویر، بی‌نیاز از آب و خاک و بی‌چشم‌داشت نوازشی می‌بالند.

۲۳۳ ◀ در عبارت «خلاف نظرهای تنک‌مایه و سطحی، حرکت انبیا، حرکت ناموفق و ناپایدار نبوده است، بلکه از آغاز تاکنون کوشیده‌اند بشر را به همان مسیر خداپسندانه بکشانند.» به ترتیب چند واژه‌ی «مشتق»، «مرکب» و «مشتق - مرکب» یافت می‌شود؟
(سراسری ۸۸ - خارج کشور)

(۱) دو - یک - دو (۲) دو - دو - دو (۳) سه - یک - یک (۴) سه - دو - یک

۲۳۴ ◀ در عبارت زیر به ترتیب چند واژه‌ی «مشتق»، «مرکب» و «مشتق - مرکب» وجود دارد؟
«بنا به سنجش دانش‌پژوهان از تاریخ شهرها، نیشابور یکی از عبرت‌انگیزترین تاریخ‌ها را دارد و اگر سرگذشت آن را بنویسیم، گویاترین مرکز فرهنگی این سرزمین به شمار می‌رود.»
(سراسری ۸۷ - ریاضی)

(۱) چهار - دو - دو (۲) سه - سه - یک (۳) سه - سه - دو (۴) پنج - دو - یک

◀ ۲۳۵ در عبارت زیر به ترتیب چند واژه‌ی «مشتق، مرکب و مشتق - مرکب» وجود دارد؟
 «گاهی نویسنده در سرآغاز نوشته‌ی خود مقدمه‌چینی می‌کند و بعد به اصل می‌پردازد که این کار هم زمینه‌سازی برای فهم مطلب اصلی است. و هم خواننده را از مطلب دور نمی‌کند و به زیبایی و رسایی آن می‌افزاید.»
 (سراسری ۸۷- هنر)

(۱) شش - یک - دو (۲) شش - دو - یک (۳) هفت - یک - دو (۴) هفت - دو - یک

◀ ۲۳۶ در عبارت زیر به ترتیب چند واژه‌ی «مرکب» و «مشتق - مرکب» وجود دارد؟ (سراسری ۸۷- انسانی)
 «ریابویی فریدون با ماردوش ستم‌پیشه و عدالت‌پیشگی وی از او چهره‌ای محبوب و دادگر در شاهنامه ساخته است و سرانجام پیش‌بینی اخترشناسان یعنی نابودی حکومت ضحاک به وقوع پیوست.»
 (۱) پنج - چهار (۲) پنج - سه (۳) چهار - سه (۴) سه - چهار

◀ ۲۳۷ در کدام عبارت، همه‌ی واژه‌های «مشتق، مرکب و مشتق - مرکب» وجود دارد؟

(سراسری ۸۷- خارج کشور)

(۱) زندگی انسان از نخستین روز تا دم واپسین با شیرین‌دلی‌ها و تلخ‌کامی‌های زیاد همراه است.
 (۲) مهم‌ترین ویژگی نوشته این است که نوآوری و تازگی داشته، نویدبخش، دل‌ریا و زیبا باشد.
 (۳) گاهی پیروزی‌ها و سرخوشی‌ها انسان را به قله‌ی شادمانی می‌نشانند و گاهی شکست‌ها او را به وادی حسرت می‌کشاند.
 (۴) بسیاری از نویسندگان از مقدمه‌چینی پرهیز می‌کنند؛ پس عبارات باید آن قدر محکم باشد که روح نوشته را منعکس سازد.

◀ ۲۳۸ در کدام عبارت همه‌ی واژه‌های «مشتق، مرکب و مشتق - مرکب» وجود دارد؟

(سراسری ۸۶- ریاضی)

(۱) شهید بلخی و رودکی دو گوینده‌ی عصر سامانی هستند که تفکر و روشن‌بینی، وجه امتیاز آن دو نسبت به شاعران دیگر آن زمان است.
 (۲) خوش بودن و از زندگی بهره گرفتن به دو صورت منفی و مثبت حصول می‌یابند، یکی غم را از دل خود بردن و فراموش کردن و دیگری از مواهب زندگی نصب گرفتن.
 (۳) فردوسی، خود نیز، حکمت و عبرت داستان‌هایش را هرگز از نظر دور نمی‌دارد. با پهلوانان خویش زندگی می‌کند و آغاز و انجام زندگی هر یک برای او پرمعناست.
 (۴) فردوسی، کند و کاو راز جهان را بی‌ثمر می‌داند، نظر او گرچه به قاطعیت و سردی نظر خیام نیست، گرانبار است از شک، او نیز مانند خیام نمی‌داند عاقبت آدمی چه خواهد شد.

◀ ۲۳۹ در متن زیر به ترتیب چند واژه‌ی «مشتق، مرکب و مشتق - مرکب» وجود دارد؟

«اگر کج‌اندیشان خودبین به پوچی افکار خویش پی می‌بردند و جراحت درونشان را مهلک تشخیص می‌دادند، این درون‌بینی و خودشناسی، دردی را در آن‌ها به وجود می‌آورد که تحمل آن درد، آنان را از حجاب ظلمانی و سقوط حیوانی نجات می‌بخشید.»
 (سراسری ۸۶- تجربی)

(۱) دو - دو - سه (۲) دو - سه - سه (۳) سه - دو - دو (۴) سه - سه - سه

◀ ۲۴۰ در کدام عبارت، هسته‌ی گروه اسمی «مشتق - مرکب» است؟

(سراسری ۸۶- زبان)

(۱) قدمت قصه و قصه‌گویی به قدمت پیدایش زبان و گویایی انسان است.
 (۲) خداوند این انسان‌ها را با گفتاری روشن و اسلوبی حکیمانه و الفاظی شیوا بیان می‌فرماید.
 (۳) انسان هیچ‌گاه جهان را به همان گونه و همان اندازه که جغرافیا از آن سخن می‌گوید، نمی‌بیند.
 (۴) قصه، همواره منعکس‌کننده‌ی دیدگاه انسان درباره‌ی جهان و عوامل ناشناخته‌ی پیرامون آن است.

۲۴۱ ◀ در کدام یک از عبارات، واژه‌های «مرکب و مشتق - مرکب» وجود دارد؟ (سراسری ۸۶- هنر)

- ۱) بسیاری از نویسندگان و شعرا و عرفا و سرداران صوفیه، افکار خود را در قالب داستان آورده‌اند.
- ۲) داستان‌ها، گاه در قالب گفت‌وگو زمانی در قالب هشدار و انداز بیان می‌گردند و بسیار شگفت‌انگیز هستند.
- ۳) محکم‌ترین دلیل بر ریشه‌دار بودن علاقه‌ی انسان به قصه، کتاب‌های مذهبی به خصوص قرآن مجید است.
- ۴) داستان‌های قرآنی - که در برگیرنده‌ی اصول اخلاقی‌اند- فضایل و مکارم را در آدمی می‌پروراند.

۲۴۲ ◀ در همه‌ی عبارات به‌جز عبارت ..... واژه‌های «مشتق، مرکب و مشتق - مرکب» به کار رفته است. (سراسری ۸۶- انسانی)

- ۱) زیاده‌گویی سخنران موجب می‌شود خواننده خسته شده، به خواب رود.
- ۲) سعی کنیم به جای واژه‌های بیگانه از معادل‌های مناسب فارسی استفاده کنیم.
- ۳) عرفان عمیق و پرمایه‌ی ادبیات فارسی از ابتکارات و نوآوری‌های زیادی سرشار است.
- ۴) نوشته‌های این آغازگر سبک واقع‌گرایی، در زمانی محدود و زودگذر در دل خواننده راه باز کرد.

۲۴۳ ◀ در کدام عبارت، همه‌ی واژه‌های «مشتق، مرکب و مشتق - مرکب» وجود دارد؟ (سراسری ۸۶- خارج کشور)

- ۱) انسان پیوسته برای جبران کمبودی که در این عالم احساس کرده، دست به ساختن، به خلق و آفرینش می‌زده است.
- ۲) در هر حال، رمز در شعر عارفانه وسعت و تنوع خاص دارد و عارفان پیوسته اعتقاد داشته‌اند که حقایق الهی را باید در قالب رمزها و اصطلاحات مخصوص بیان کرد.
- ۳) در شعر مولوی، آدم، این مظهر صفات الهی و آیینی‌ی جمال او، آدمی که به مقام شاگردی از مکتب والای الهی رسیده و ملایک او را سجده می‌کنند، گرفتار قضا می‌شود.
- ۴) در قرآن، سخن از مردمی است که در برابر دعوت پیامبران و حق‌خواهان ایستادگی می‌کنند و با خودکامگی و غرور و تکبر در صدد بسط قدرت و جلب منافع خویش‌اند.

۲۴۴ ◀ نوع کلمات کدام مجموعه با مجموعه‌های دیگر متفاوت است؟ (سراسری ۸۵- ریاضی)

- ۱) گرفتار- برخوردار- مردار- خریدار
- ۲) کشتار- رفتار- نوشتار- ساختار
- ۳) کردار- دستار- جستار- سپیدار
- ۴) دیدار- شنیدار- گفتار- پندار

۲۴۵ ◀ در عبارت «وظیفه‌ی ادبیات این است که جهان بینی خواننده را عوض کند و به او بینش تازه‌ای بدهد. رمان‌نویس بهتر است به زبانی استعاری گفتارش را با ریشه‌یابی در ادبیات به جایگاه خاصی برساند.» به ترتیب چند واژه‌ی مشتق، مرکب و مشتق - مرکب وجود دارد؟

- ۱) هفت- دو- دو (۲ هشت- یک- دو (۳ هفت- دو- یک (۴ هفت- یک- دو

۲۴۶ ◀ در کدام عبارت هر سه نوع کلمات مشتق، مشتق - مرکب و مرکب به کار رفته است؟ (سراسری ۸۵- تجربی)

- ۱) زمان ما عصر دانشوران خبیر و دل‌آگاه در قلمرو مطالعات تخصصی است.
- ۲) نگرانی و بیم‌ناکی هیچ‌گاه نهان‌خانه‌ی ضمیر و خزانه‌ی خاطر او را رها نساخته است.
- ۳) درازدستی ناسزایان بر شایستگیان مدنیت و فرهنگ مردم این سرزمین را معنی و مفهوم بخشیده است.
- ۴) زبان فارسی معرف سیمای معنوی و مایه‌ی سرفرازی این ملت در طول تاریخی سراسر مبارزه است.

۲۴۷ ◀ در متن زیر به ترتیب چند واژه‌ی مشتق، مرکب و مشتق - مرکب هست؟ (سراسری ۸۵- هنر)

- «نوعی طنز اجتماعی همراه با خرده‌گیری‌های رندانه در آثار شاعران و نویسندگان عارف وجود دارد که گاه از زبان مجذوبان در قالب داستان‌های دلنشین بیان شده است. در مصیبت‌نامه‌ی عطار، از این تمثیلات طنزآمیز فراوان است.»

- ۱) چهار- سه- یک (۲ چهار- یک- سه (۳ پنج- دو- یک (۴ پنج- دو- سه